

Toezichtkamer

Rapportage Scan jaarverslagen 2008 van de product- en bedrijven

21 september 2009

1.	Inleiding	3
2.	Opzet onderzoek	3
2.1	Onderwerpen	3
2.2	Methodiek	4
2.3	Beoordelingskader	5
2.4	Leeswijzer	5
3.	Onderwerpen in het kader van het goed schapsbestuur	6
3.1	Inleiding	6
3.2	Vergoedingen	7
3.3	Personele Unies	7
3.4	Beleidscyclus	7
3.5	Activiteiten	8
3.6	Administratieve lasten	8
3.7	Stelsel van intern toezicht	9
3.8	Tussenconclusie	9
4.	Resultaten essentiële aandachtspunten	10
4.1	Inleiding	10
4.2	Aandachtspunt: Bestuur en organisatie	10
4.3	Aandachtspunt: (Financiële) relaties met andere organisaties	11
4.4	Aandachtspunt: Doelstellingen/gevoerd beleid	11
4.5	Aandachtspunt: Activiteiten	12
4.6	Aandachtspunt: Effecten/gevolgen	12
4.7	Aandachtspunt: Terugkoppeling van effecten naar beleid	13
4.8	Tussenconclusie	13
5.	Jaarverslagen 2008 versus jaarverslagen 2007	14
5.1	Inleiding	14
5.2	Algemeen	14
5.3	Beleidsverantwoording	15
5.4	Product en dienst	17
5.5	Arbeid	18
5.6	Overige autonome taken in het algemeen belang	18
5.7	Activiteiten ten behoeve van andere overheden	20
5.8	Tussenconclusies	20
6.	Conclusies	21

1. Inleiding

Op verzoek van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) voert de SER jaarlijks een scan van de jaarverslagen van de product- en bedrijfschappen uit. Deze bevindingen kan de Minister benutten om de Tweede Kamer der Staten-Generaal op grond van artikel 137, eerste lid van de Wet op de bedrijfsorganisatie te informeren over de jaarverslagen van de product- en bedrijfschappen (hierna: schappen).

De jaarverslagen worden bij de scan door de SER beoordeeld aan de hand van een lijst met aandachtspunten welke in 2000 in overleg met het ministerie van SZW en de schappen is opgesteld¹ en welke vervolgens in samenspraak met schappen in 2007 is herijkt². Deze scan bevat een beoordeling van de jaarverslagen 2008 van de schappen en een vergelijking hiervan met de jaarverslagen 2007. In enkele gevallen wordt bovendien de vergelijking met de jaarverslagen over de voorgaande jaren gemaakt. Dit om de ontwikkeling beter in kaart te brengen.

In deze scan wordt, net als de scans van voorgaande jaren, bekeken in hoeverre de vooraf geselecteerde onderwerpen in de jaarverslagen worden toegelicht. Er wordt daarmee geen uitspraak gedaan in hoeverre en/of op welke wijze de schappen daadwerkelijk invulling geven aan deze onderwerpen. Bij de beoordeling van de jaarverslagen gaat het immers om de vraag in hoeverre de schappen in de jaarverslagen over deze onderwerpen voldoende transparant zijn. In tegenstelling tot de voorgaande jaren worden de schappen – in het kader van het nieuwe toezichtbeleid – dit jaar waar nodig geacht bij naam genoemd.

2. Opzet onderzoek

2.1 Onderwerpen

In het verleden werd bij de scan, naast de toets op de aandachtspunten, ook een specifiek thema van verantwoording uitgelicht. De afgelopen twee jaren (jaarverslagen 2006 en 2007) is gekeken in hoeverre de schappen al rapporteren over de onderwerpen die voortvloeien uit de Code Goed Bestuur (hierna: “Code”). De schappen waren toen nog niet verplicht over deze onderwerpen te rapporteren, maar het betrof hier een meting om de voortgang te kunnen beoordelen. De schappen hebben immers afgesproken dat de Code op 1 juli 2008 volledig geïmplementeerd moet zijn. Dit betekent dat de schappen pas in het jaarverslag 2008 zullen moeten rapporteren over deze onderwerpen. Onlangs is de Code ook wettelijk verankerd en opgenomen als bijlage bij het Besluit aanwijzing principes goed bestuur bedrijfslichamen.

Gelet op de afspraak dat de Code per 1 juli 2008 volledig geïmplementeerd moet zijn, wordt dit jaar gekeken of de schappen ook daadwerkelijk voldoen aan de rapportage over de desbetreffende onderwerpen uit de principes van goed schapsbestuur in hun jaarverslag 2008.³ In paragraaf 3 wordt op de rapportage over deze onderdelen ingegaan.

Hiernaast wordt dit jaar ook specifiek aandacht geschonken aan de rapportage over een zestal punten uit de lijst met aandachtspunten. De lijst met aandachtspunten bevat (m.u.v.

¹ Voor deze lijst met aandachtspunten wordt verwezen naar de notitie “PBO: naar een verantwoorde score”

² Aangezien de basis van deze lijst hetzelfde is gebleven, is deze lijst alleen in samenspraak met de schappen herijkt en dus zonder het ministerie van SZW.

³ De wettelijke verplichting om te rapporteren over de desbetreffende onderwerpen uit de principes van goed schapsbestuur geldt pas voor de jaarverslagen 2009.

de onderwerpen in het kader van Code) 27 punten. Het schap geeft een uitgebreid en compleet beeld van haar activiteiten gedurende het verslagjaar als zij over elk van deze 27 punten rapporteert. Desalniettemin heeft de Toezichtkamer zich voorafgaand aan deze scan de vraag gesteld om na te gaan welke van deze 27 punten essentieel zijn voor de stakeholders⁴ c.q. aan welke onderwerpen hechten de stakeholders (de meeste) waarde bij het lezen van het jaarverslag. Om deze essentiële aandachtspunten in kaart te brengen zijn de volgende vragen gesteld:

- welke informatie willen de stakeholders graag terug lezen in het jaarverslag (en die bovendien niet noodzakelijkerwijs via een andere bron openbaar wordt gemaakt)?; en
- welke basiselementen zijn nodig om een beeld te krijgen van het schap zijn activiteiten en zijn prestaties gedurende het verslagjaar?

De inventarisatie op basis van deze twee vragen leverde de volgende zes aandachtspunten die door de Toezichtkamer essentieel worden geacht voor de stakeholders:

- Bestuur en organisatie (zie paragraaf 4.2);
- (Financiële) relaties met andere organisaties (zie paragraaf 4.3);
- Doelstellingen/gevoerd beleid (zie paragraaf 4.4);
- Activiteiten (zie paragraaf 4.5);
- Effecten/gevolgen (zie paragraaf 4.6);
- Terugkoppeling van effecten naar beleid (zie paragraaf 4.7).

Gelet op het belang van de zes bovengenoemde punten en de afspraak van de schappen om in het jaarverslag 2008 te rapporteren over de desbetreffende onderwerpen in het kader van de principes van goed schapsbestuur, heeft de Toezichtkamer in het kader van het nieuwe toezichtbeleid (extra) kritisch gekeken naar deze onderdelen en waar nodig de schappen bij naam genoemd.

2.2 Methodiek

Vorig jaar werden de schappen bij het aanbieden van het jaarverslag 2007 aan de SER verzocht om schriftelijk aan te geven in hoeverre de punten uit de lijst met aandachtspunten in het desbetreffende jaarverslag naar voren zijn gekomen. Hiermee konden de schappen zelf aangeven over welke punten wel of niet is gerapporteerd en waarom. Dit jaar is het aan de schappen zelf overgelaten om van deze mogelijkheid gebruik te maken⁵.

De schappen hebben vooraf de conceptrapportage ontvangen en zijn in de gelegenheid gesteld om eventuele feitelijke onjuistheden in de rapportage aan te geven. De ontvangen reacties hebben niet geleid tot tekstuele wijzigingen in de rapportage. Naar aanleiding van de resultaten van deze scan zal waar nodig met elk schap afzonderlijk een gesprek plaatsvinden waarin wordt aangegeven welke aandachtspunten in het jaarverslag verbetering behoeven. In het verleden heeft deze aanpak tot goede resultaten geleid.

---

⁴ Met de stakeholders worden bedoeld alle groepen die een belang hebben bij het schap. Dit kunnen zijn de overheid (als toezichthouder), de ondernemers vallende onder de werkingssfeer van het schap, de SER als toezichthouder, de brancheorganisaties, de vakbonden, maatschappelijke organisaties (bijvoorbeeld milieuorganisaties) etc.

⁵ Slechts één schap heeft gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

2.3 Beoordelingskader

De jaarverslagen worden beoordeeld aan de hand van een lijst met aandachtspunten. Elk aandachtspunt is in deze lijst uitgewerkt, zodat duidelijk is welke elementen het jaarverslag moet bevatten, wil het voldoen aan dit aandachtspunt. Deze lijst met aandachtspunten kent een indeling naar de volgende hoofdonderwerpen:

- Algemeen;
- Beleidsverantwoording;
- Product en dienst;
- Arbeid;
- Overige autonome taken in het algemeen belang;
- Activiteiten ten behoeve van andere overheden;
- Onderwerpen in het kader van de Code Goed Bestuur.

In deze scan wordt voorts, zoals eerder vermeld, een vergelijking gemaakt tussen de jaarverslagen 2007 en 2008. Per hoofdonderdeel wordt in een grafiek aangegeven in hoeverre de schappen in 2008 en 2007 voldoende aandacht hebben besteed aan deze aandachtspunten. Waar relevant worden de jaarverslagen 2008 tevens vergeleken met eerdere verslagjaren (bijvoorbeeld 2005 of 2000) om de ontwikkeling op de aandachtspunten over de jaren weer te geven.

2.4 Leeswijzer

In paragraaf 3 wordt gekeken in hoeverre de elementen uit de principes van goed schapsbestuur in de jaarverslagen 2008 zijn opgenomen. In paragraaf 4 worden de in 2.1 genoemde aandachtspunten besproken en wordt nagegaan in hoeverre de schappen - al dan niet in vergelijking met voorgaande verslagjaren - in hun jaarverslag 2008 aan deze essentiële punten hebben voldaan. Hier wordt waar mogelijk onder meer ook aandacht geschonken aan 'best-practice' voorbeelden. Paragraaf 5 geeft een totaal overzicht van de beoordeling van de jaarverslagen 2008. De resultaten uit de jaarverslagen 2008 worden hier telkens vergeleken met de resultaten uit de jaarverslagen van het jaar 2007. In paragraaf 6 worden ten slotte de conclusies getrokken en worden vervolgacties benoemd.

3. Onderwerpen in het kader van het goed schapsbestuur

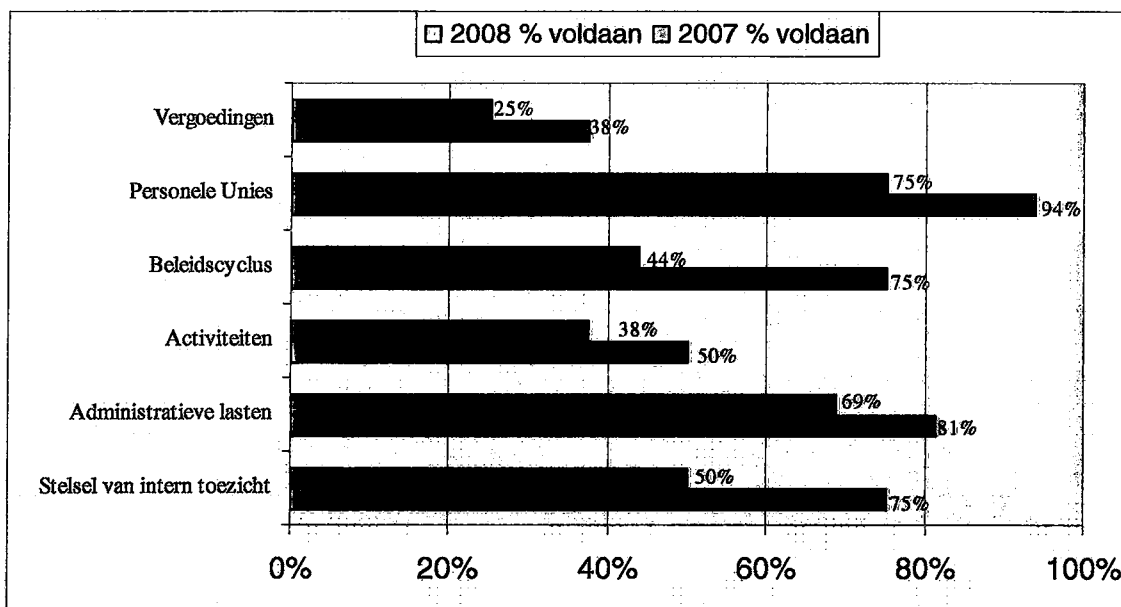
3.1 Inleiding

De schappen hebben afgesproken dat de Code per 1 juli 2008 volledig geïmplementeerd moet worden, wat betekent dat de schappen zich zullen houden aan de principes in de Code. Sinds kort is de Code bij besluit van 26 mei 2009 eveneens wettelijk verankerd. Dit betekent dat de schappen wettelijk verplicht zijn zich aan deze principes van goed schapsbestuur te houden. De schappen waren in de voorgaande verslagjaren niet verplicht te rapporteren over de onderwerpen welke de Code voorschrijven. Desalniettemin werd aan de hand van de scan over de jaarverslagen 2006 en 2007 bijgehouden in welke mate de schappen al rapporteerden over deze onderwerpen. De wettelijke verplichting geldt over het verslagjaar 2008 nog niet, maar de schappen dienen - gelet op de afspraak dat de Code per 1 juli 2008 volledig geïmplementeerd moet zijn - in de jaarverslagen 2008 wel voor het eerst te rapporteren over de onderwerpen in het kader van het goed schapsbestuur.

De onderwerpen waarover de schappen conform de principes van goed schapsbestuur moeten rapporteren in het jaarverslag zijn:

- Vergoedingen (zie paragraaf 3.2);
- Personele unies (zie paragraaf 3.3);
- Beleidscyclus (zie paragraaf 3.4);
- Activiteiten (zie paragraaf 3.5);
- Administratieve lasten (zie paragraaf 3.6);
- Stelsel van intern toezicht (zie paragraaf 3.7).

In deze paragraaf wordt weergegeven wat per onderwerp van de schappen qua informatie verwacht wordt en in hoeverre de schappen vervolgens hieraan hebben voldaan. Deze paragraaf wordt voorts afgesloten met een tussenconclusie. Onderstaand overzicht geeft cijfermatig aan hoeveel van de schappen (ten opzichte van het verslagjaar 2007) in het verslagjaar 2008 hebben voldaan aan het opnemen van informatie over deze onderwerpen.

Figuur 3.1: Resultaten onderwerpen in het kader van de Code

3.2 Vergoedingen

Vereiste informatie in het jaarverslag: Conform Principe IV, uitwerking 1 van de principes van goed schapsbestuur dienen schappen onder meer in het jaarverslag adequate informatie op te nemen over de hoogte en de samenstelling van de vergoedingen van voorzitters en andere bestuurders.

Schappen dienen dus zowel de hoogte van het bedrag van de vergoeding aan de voorzitter als de hoogte van de vacatievergoeding voor een bestuurslid te vermelden.

Jaarverslagen 2008: Hoewel ten opzichte van 2007 meer schappen in het jaarverslag 2008 hebben voldaan aan dit punt, voldoet minder dan de helft van de schappen aan dit punt (zes schappen). Van de schappen die niet hebben voldaan, geven twee schappen wel de hoogte van de vergoeding van de voorzitter aan, maar vervolgens niet het vacatiebedrag van de bestuursleden. Het omgekeerde is te zien in één jaarverslag waar wel de vacatievergoedingen aan de bestuursleden worden weergegeven, maar niet de vergoeding aan de voorzitter. De overige schappen die niet voldoen aan dit punt vermelden geen bedragen, maar verwijzen in het jaarverslag of naar de desbetreffende verordening waarin de vergoedingen voor de bestuurders zijn geregeld of naar de jaarrekening. In enkele gevallen wordt voor de bedragen verwezen naar de website van het schap. In het jaarverslag 2008 van het Bedrijfschap Afbouw is een duidelijk voorbeeld te zien van een schap dat aan dit punt voldoet.

3.3 Personele Unies

Vereiste informatie in het jaarverslag: Conform uitwerking 4 van Principe VI van de principes van goed schapsbestuur dienen schappen van al hun bestuurders een overzicht bij te houden, waarin opgenomen:

- de datum van de eerste benoeming;
- de functies binnen het schap; en
- voor het schap relevante nevenfuncties (bezoldigd en onbezoldigd).

Het schap dient onder meer in het jaarverslag te vermelden hoe dit overzicht geraadpleegd of opgevraagd kan worden.

Jaarverslagen 2008: Uit de jaarverslagen 2007 bleek dat driekwart van de schappen in het jaarverslag melding maakt hoe het overzicht van de bestuurders (met de datum van de eerste benoeming, de functies binnen het schap en de relevante nevenfuncties) geraadpleegd of opgevraagd kan worden. In 2008 heeft één schap niet in het jaarverslag vermeld waar het overzicht van de bestuursleden geraadpleegd of opgevraagd kan worden. Noemenswaardig is dat dit schap (Productschap Vis) dit wel heeft gedaan in het jaarverslag 2007.

3.4 Beleidscyclus

Vereiste informatie in het jaarverslag: Conform Principe XII van de principes van goed schapsbestuur moet het bestuur van een schap ervoor zorgen dat de bedrijfsgenoten in staat worden gesteld om van de inhoud van de verschillende fasen van de beleidscyclus (agendering, beleidsbepaling, besluitvorming, implementatie en evaluatie) kennis te nemen. Deze communicatie kan onder meer plaatsvinden door middel van het jaarverslag. Dit betekent dus ook dat het schap over dit onderwerp via een andere

communicatievorm kan rapporteren. Als een schap in het jaarverslag 2008 deze informatie niet heeft opgenomen, kan dus niet op voorhand bepaald worden dat het niet voldoet aan de Principes van goed schapsbestuur. De scan geeft dus op dit punt slechts aan hoeveel schappen hebben gekozen om via het jaarverslag 2008 over de beleidscyclus te communiceren met de bedrijfsgenoten.

Jaarverslagen 2008: Driekwart van de schappen heeft het jaarverslag 2008 gebruikt om over de beleidscyclus te communiceren. Naast de schappen die in het verslagjaar 2007 al via het jaarverslag communiceerden, zijn er dit jaar zes schappen bij gekomen die het jaarverslag gebruiken om over de beleidscyclus te communiceren. De productschappen Zuivel en Vis en het Bedrijfschap Horeca en Catering hebben het jaarverslag vooralsnog niet gebruikt voor deze communicatie. Overigens moet vermeld worden dat het jaarverslag 2008 van het Hoofdproductschap Akkerbouw voor dit punt niet is meegenomen, aangezien het schap zich alleen bezig houdt met medebewindstaken.

3.5 Activiteiten

Vereiste informatie in het jaarverslag: Indien het bestuur besluit tot het verrichten van een nieuwe activiteit of tot het aanpassen van een bestaande activiteit, moet zij conform Principe XIV van de principes van goed schapsbestuur onder meer in het eerstvolgende jaarverslag beargumenteren waarom ten aanzien van de (aanpassing van) die activiteit gekozen is voor de publieke uitvoering.

Jaarverslagen 2008: In de helft van de jaarverslagen 2008 is geconstateerd dat er wordt vermeld dat er nieuwe of gewijzigde activiteiten zijn en wat de reden hiervoor zijn. In het verslagjaar 2007 gaven al zeven schappen deze informatie in hun jaarverslag. Dit jaar hebben naast deze schappen twee andere schappen deze informatie ook opgenomen, nl. het Bosschap en het Hoofdbedrijfschap Agrarische Groothandel. De rest van de schappen heeft geen aandacht besteedt aan dit punt. Het is echter moeilijk om een oordeel over dit punt te vellen. Het is – door slechts het jaarverslag te raadplegen – niet makkelijk te bepalen of het schap wel of niet nieuwe activiteiten heeft uitgevoerd dan wel de bestaande activiteiten heeft gewijzigd en daarom als gevolg hiervan conform de principes van goed schapsbestuur hierover moet rapporteren. Het Productschap Tuinbouw maakt dit echter als enige schap wel duidelijk in het jaarverslag 2008 door aan te geven dat er geen nieuwe activiteiten zijn uitgevoerd dan wel bestaande activiteiten zijn gewijzigd. Voorts geeft het schap ook aan welke procedure gevolgd wordt alvorens het schap overgaat tot het uitvoeren van nieuwe of gewijzigde activiteiten.

3.6 Administratieve lasten

Vereiste informatie in het jaarverslag: Conform Principe XV van de principes van goed schapsbestuur moet het bestuur van een schap bij elk besluit dat leidt of kan leiden tot het optreden van administratieve lasten aangeven hoe groot deze zijn en waarom deze noodzakelijk zijn. Het bestuur moet in het jaarverslag verantwoording afleggen over de administratieve lasten die voortvloeien uit besluiten uit het desbetreffende verslagjaar.

Jaarverslagen 2008: In drie van alle jaarverslagen (het Bedrijfschap Horeca en Catering, het Hoofdproductschap Akkerbouw en het Productschap Diervoeder) is geen relevante informatie gegeven over de (eventuele) administratieve lasten, welke veroorzaakt worden door de bestuursbesluiten. Een correct voorbeeld van de vermelding van de grootte van

de administratieve lasten is o.m. terug te vinden in het jaarverslag van het Bosschap. Het Bosschap geeft hier aan hoe groot de totale administratieve lasten zijn die veroorzaakt zijn door de verordeningen en hoe groot de gemiddelde lasten zijn per onderneming die onder de werkingssfeer van het schap valt.

3.7 Stelsel van intern toezicht

Vereiste informatie in het jaarverslag: Om ervoor te zorgen dat de principes van goed schapsbestuur goed wordt uitgevoerd moeten schappen, al dan niet gezamenlijk, een structuur van naleving opzetten (stelsel van intern toezicht). Conform uitwerking 1 van Principe XXIII van de principes van goed schapsbestuur moet het bestuur in het jaarverslag aangeven voor welk stelsel van intern toezicht is gekozen.

Jaarverslagen 2008: Vier schappen hebben in het jaarverslag niet aangegeven voor welk stelsel van intern toezicht is gekozen. Hierbij kan vermeld worden dat drie van deze vier schappen die niet aan dit punt voldoen, dit wel hebben gedaan in het voorgaande jaarverslag.

Schappen kunnen conform de principes van goed schapsbestuur kiezen voor een auditcommissie⁶ of een compliance-officer⁷. De schappen die aan dit punt hebben voldaan, vermelden allen voor welke vorm is gekozen. In het jaarverslag 2008 van het Productschap Tuinbouw is een duidelijk voorbeeld te zien van een schap dat het stelsel van intern toezicht nader verantwoord.

3.8 Tussenconclusie

Ten opzichte van het verslagjaar 2007 hebben meer schappen informatie opgenomen van de onderwerpen in het kader van de principes van goed schapsbestuur. Ondanks deze stijging kan niet gezegd worden dat er naar tevredenheid is gerapporteerd over deze onderwerpen. De schappen hebben immers afgesproken over deze onderwerpen in het jaarverslag 2008 te rapporteren; hierbij hoort daarom ook de verwachting dat er door alle schappen over deze onderwerpen wordt gerapporteerd. Met name ten aanzien van het onderwerp vergoedingen hebben de meeste schappen niet volledig aan voldaan. De schappen die niet hebben voldaan, dienen daadwerkelijk de bedragen van de vergoedingen aan de voorzitter en de bestuursleden te vermelden. Eén schap heeft niet vermeld waar een overzicht van de bestuursleden (personele unies) gevonden kan worden, terwijl vier andere schappen niet hebben vermeld voor welk stelsel van intern toezicht gekozen is. Een aantal heeft ook geen resultaatverantwoording ten aanzien van de administratieve lasten opgenomen in het jaarverslag. De vermelding waar informatie over de beleidscyclus gevonden kan worden, hoeft niet in het jaarverslag plaats te vinden. Hierdoor kan dus niet direct bepaald worden of alle schappen hieraan voldoen. Dit geldt ook voor het onderwerp activiteiten. Pas als de schappen een nieuwe activiteit of een bestaande activiteit wijzigen, dienen zij dit te beargumenteren in het jaarverslag.

---

⁶ Commissie belast met de controle van de bedrijfsorganisatie.

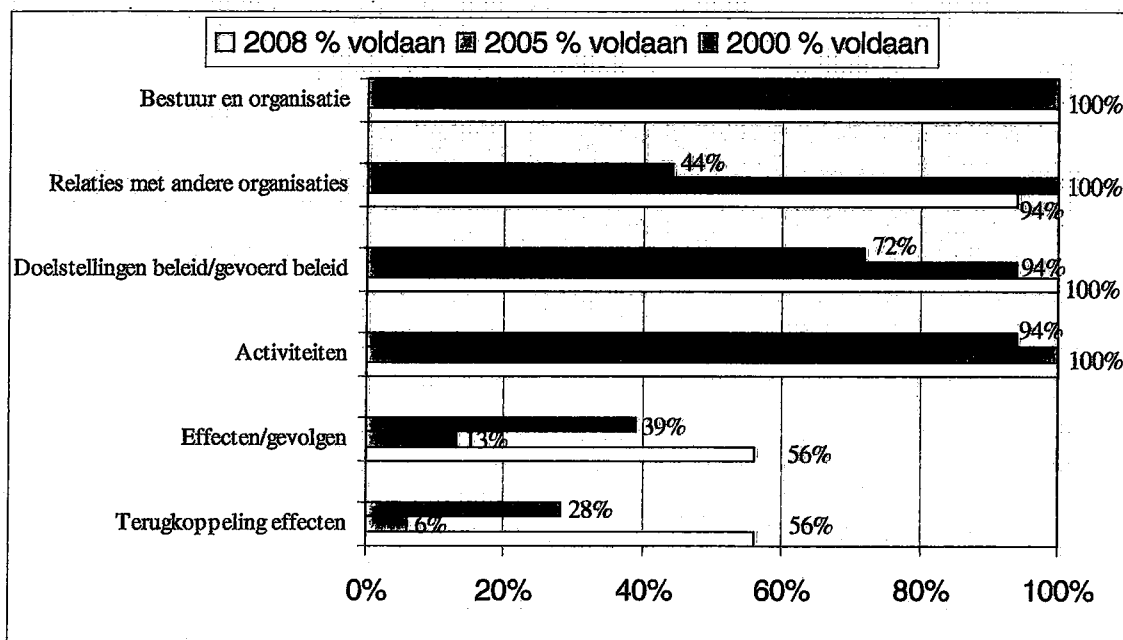
⁷ Onafhankelijke functionaris die er op toeziet dat de interne procedures overeenstemmen met de geldende bepalingen.

4. Resultaten essentiële aandachtspunten

4.1 Inleiding

In paragraaf 2.1 werd al aangegeven dat dit jaar extra aandacht is besteed aan een zestal punten welke essentieel worden geacht voor de jaarverslagen van de schappen. Hier is ook naar voren gekomen dat het schap - met het rapporteren over deze kernpunten - de stakeholder een duidelijk beeld geeft over zichzelf en zijn prestaties gedurende het verslagjaar. In deze paragraaf wordt beschreven in hoeverre deze zes essentiële punten in de jaarverslagen zijn verwerkt. Per aandachtspunt wordt eerst omschreven wat het aandachtspunt inhoudt en welke informatie bij dit aandachtspunt horen. Bij de beschrijving van het resultaat (en de vergelijking met de voorgaande jaren) wordt eventueel aangegeven bij welk schap dit aandachtspunt goed naar voren komt en bij welk schap dit niet of nauwelijks aan de orde komt. Waar mogelijk wordt ook een best-practice voorbeeld van een schap aangehaald.

Onderstaand overzicht geeft cijfermatig aan hoeveel van de schappen (in vergelijking met de verslagjaren 2000 en 2005) in het verslagjaar 2008 hebben voldaan aan het opnemen van informatie over deze onderwerpen. Hiermee wordt ook een beeld geschetst van de ontwikkeling van de rapportage over deze punten.

Figuur 4.1: Resultaten essentiële aandachtspunten

4.2 Aandachtspunt: Bestuur en organisatie

Verwachte informatie in jaarverslag: Het jaarverslag moet informatie bevatten over de samenstelling van het bestuur en eventueel de commissie(s). Schappen dienen in het verslag aan te geven welke organisaties benoemingsrecht in het bestuur of een commissie hebben en dienen tevens de namen van de (plaatsvervangende) commissie- en/of bestuursleden te vermelden. Hierbij worden eventuele samenwerkingsverbanden tussen de benoemingsgerechtigde organisaties vermeld. Voorts wordt in het jaarverslag de inrichting van de (administratieve) organisatie (bijvoorbeeld aan de hand van een organogram) geschetst.

Jaarverslagen 2008: Al bij de scan van de jaarverslagen 2000 werd geconstateerd dat alle schappen informatie omtrent het bestuur en de interne organisatie opnamen. De schappen hebben deze lijn tot op heden (jaarverslagen 2008) praktisch onafgebroken voortgezet. De namen van de bestuurders en de bijbehorende benoemingsgerechtigde organisaties worden door alle schappen overzichtelijk weergegeven in het jaarverslag (in de meeste gevallen als bijlage). Ook aan (de werkwijze van) het secretariaat van het schap wordt aandacht geschonken. Vele schappen maken hierbij gebruik van een overzichtelijk organogram om de interne organisaties (secretariaat) in kaart te brengen. Sommige schappen vermelden hierbij de namen en contactgegevens van de relevante medewerkers.

4.3 Aandachtspunt: (Financiële) relaties met andere organisaties

Verwachte informatie in jaarverslag: Schappen dienen in het jaarverslag informatie op te nemen over de (financiële) relaties die zij hebben met nationale of internationale (dragende of niet-dragende) organisaties. Dit houdt o.m. informatie over door het schap geheel of gedeeltelijk gesubsidieerde instellingen in. Bij dit punt worden schappen aangespoord informatie aangaande de doelmatigheid en doeltreffendheid van de eventuele financiële relaties op te nemen. De schappen worden bij dit punt ook verzocht te vermelden welke bestuursleden en/of schapsfunctionarissen bestuurlijke functies bekleden in de organisaties waarmee financiële relaties worden onderhouden.

Jaarverslagen 2008: Evenals in voorgaande verslagjaren voldoen de meeste schappen aan dit punt. De schappen geven in het verslag helder aan met welke andere schappen zij een relatie hebben. Hierbij wordt ook veelvuldig ingegaan op het doel van de aangegane relatie, bijvoorbeeld het uitvoeren van een project al dan niet namens het schap. Een groot deel van de schappen geeft in het verlengde hiervan aan hoe efficiënt en effectief zo'n project is. Er is voorts geconstateerd dat de schappen ook daadwerkelijk melding maken van de namen van de bestuursleden en/of schapsfunctionarissen die een functie bekleden in deze organisaties waarmee een relatie wordt onderhouden. Tot slot kan vermeld worden dat driekwart van de schappen waar het om financiële relaties gaat ook de gemoeide bedragen vermeldt; een goed voorbeeld hiervan is te vinden in het jaarverslag 2008 van het Productschap Diervoeder.

4.4 Aandachtspunt: Doelstellingen/gevoerd beleid

Verwachte informatie in jaarverslag: Schappen dienen in het jaarverslag de (uit de missie afgeleide) doelstellingen van het beleid te vermelden. Het schap dient hierbij ook aandacht te schenken aan de uitvoering van het beleid aan de hand van de realisatie van de doelstellingen. Hier kan gedacht worden aan een beschrijving van de verwachte resultaten en prestaties c.q. wat het schap precies wil bereiken.

Jaarverslagen 2008: Gebleken is dat alle schappen aan dit punt voldoen. Met betrekking tot de manier waarop de schappen hun doelstellingen presenteren in het jaarverslag is wel verschil merkbaar. Sommige schappen geven hun doelstellingen weer door te verwijzen naar de functies oftewel de taken van het schap (bijvoorbeeld bij de akkerbouwproductschappen Wijn en Diervoeder). Met het formuleren van deze taken geven zij ook aan wat van hun verwacht wordt: waar moet het schap zich voor inzetten. Andere schappen geven concreet via een apart (sub)paragraafje de doelstellingen van het schap (al dan niet als afgeleide van de missie) helder weer. Een voorbeeld hiervan is

terug te zien bij het gezamenlijk jaarverslag van het Productschap Vee en Vlees en het Productschap Pluimvee en Eieren. Een andere variant is aan te treffen bij het Productschap Zuivel aan. In dit jaarverslag wordt in een apart hoofdstuk alle werkzaamheden van het schap genoemd. Per werkzaamheid, bijvoorbeeld Markt, Product & Dienst en Arbeid, wordt vervolgens de doelstelling van het schap genoemd. In de meeste jaarverslagen wordt ook teruggelezen hoe de schappen hun doelstellingen trachten te bereiken (uitvoering), bijvoorbeeld door te verwijzen naar uit te voeren projecten (activiteiten).

4.5 Aandachtspunt: Activiteiten

Verwachte informatie in jaarverslag: Schappen dienen de ondernomen acties, projecten, werkzaamheden van het schap c.q. dienstverlening - welke afgeleid zijn van de doelstellingen - in het jaarverslag op te nemen. Dit kan aan de hand van het geven van een overzicht van de afgeronde of lopende projecten, acties en de basiswerkzaamheden. Hier wordt dan aangegeven welk doel de projecten, de acties en/of basiswerkzaamheden dienen en wat deze (tot dan toe) hebben opgeleverd (resultaat).

Jaarverslagen 2008: Ook aan dit punt voldoen alle schappen. Schappen presenteren hun activiteiten allemaal door veelvuldig te verwijzen naar uit te voeren of al lopende projecten. Hiermee geven de schappen ook concreet aan via welke middelen zij de doelstellingen trachten te bereiken. Een helder voorbeeld is terug te vinden in het jaarverslag van het Bedrijfschap Afbouw.

4.6 Aandachtspunt: Effecten/gevolgen

Verwachte informatie in jaarverslag: Van de schappen wordt verwacht dat zij informatie over de gevolgen van het gevoerde beleid én de resultaten (van de activiteiten) in het licht van de beoogde doelstellingen, opnemen. De vragen 'welke (onverwachte) gevolgen heeft het gevoerde beleid opgeleverd?' en 'in hoeverre zijn de verwachte resultaten gerealiseerd (effectiviteit)?' dienen dus op hoofdlijnen beantwoord te worden in het jaarverslag. Om de effectiviteit van het beleid gedurende het verslagjaar te kunnen meten, kunnen schappen gebruik maken van een vergelijkingsanalyse. Hierbij kan gedacht worden aan een vergelijking met de voorgaande jaren of een vergelijking met de verwachte resultaten (in hoeverre komen de resultaten wel of niet met de verwachte resultaten voor dat verslagjaar overeen). Aangezien de effecten niet altijd in kwantitatieve termen weergegeven kunnen worden en gelet op het feit dat exogene factoren medebepalend zijn voor de feitelijke uitkomsten, kan dus volstaan worden met een kwalitatieve duiding van de effecten en gevolgen van de activiteiten.

Jaarverslagen 2008: Op dit punt is ten opzichte van de voorgaande verslagjaren een duidelijke verbetering waarneembaar. In iets meer dan de helft van alle jaarverslagen is geconstateerd dat de schappen hebben vermeld wat de impact is (geweest) van de uitgevoerde activiteiten. Ondanks deze stijging wordt echter geconstateerd dat in zeven jaarverslagen nog steeds onvoldoende of geen informatie is opgenomen over het effect van de uitgevoerde activiteiten. Voor de schappen is het niet altijd mogelijk om de effecten van de activiteiten te verwoorden in het verslag, aangezien de sommige activiteiten (en de resultaten hieruit) moeilijk te kwantificeren zijn. Voor het schap is het hierdoor ook moeilijk om per activiteit het effect te meten. De schappen is daarom in het verleden ook meegegeven om in ieder geval een algemeen beeld te schetsen van de

effectiviteit van het beleid. Zo kan een schap aangeven in hoeverre de doelstellingen behaald zijn c.q. een update van de resultaten in het licht van het uiteindelijk gewenste resultaat. Dit is in het verslagjaar 2008 bij een aantal schappen beter aan bod gekomen. Het Bedrijfschap Afbouw geeft bijvoorbeeld in een aparte paragraaf per hoofdactiviteit aan in hoeverre er resultaat is geboekt. Het Hoofdbedrijfschap Detailhandel geeft daarentegen bij de beschrijving van een activiteit meteen aan in hoeverre deze over het afgelopen jaar resultaat heeft behaald. Het Productschap Tuinbouw geeft in een subparagraafje aan wat het algemene effect is van het gevoerde beleid.

4.7 Aandachtspunt: Terugkoppeling van effecten naar beleid

Verwachte informatie in jaarverslag: In het verlengde van de waargenomen effecten van de ondernomen activiteiten is het van belang om te bezien in welke mate de oorspronkelijke doelstellingen van het schap zijn bereikt. De omstandigheid dat bijvoorbeeld een doelstelling slechts in beperkte mate gerealiseerd is, kan zowel gevolgen hebben voor de in te zetten beleidsinstrumenten als voor de doelstelling zelf. Maar ook als een doelstelling volledig gerealiseerd is, komt de vraag op of deze doelstelling voor de toekomst nog relevant is. Het schap dient dus in het jaarverslag aan te geven hoe zij vervolgens te werk gaat: Blijven de doelstellingen staan of worden deze - gelet op de resultaten - aangepast? Welke activiteiten worden - gelet op het resultaat en het effect - wel of niet aangepast en/of welke nieuwe activiteiten worden ingezet om wel het juiste effect te bereiken? De antwoorden op deze vragen worden verwacht in de jaarverslagen.

Jaarverslagen 2008: De schappen die de effecten van de activiteiten hebben weergegeven in het jaarverslag hebben eveneens aangegeven in hoeverre zij hun activiteiten dan wel doelstellingen zullen aanpassen om de gewenste resultaten te bereiken. Ook hier wordt geconstateerd dat dezelfde zeven schappen die niet of onvoldoende informatie hebben opgenomen over de effecten van de activiteiten, ook niet hebben voldaan aan dit punt. Goede voorbeelden qua rapportage over dit aandachtspunt zijn o.a. terug te lezen in de jaarverslagen van het Productschap Tuinbouw en het Bedrijfschap Afbouw. Zij vullen dit aandachtspunt zodanig in dat zij precies aangeven welke activiteiten voortgezet worden en welke niet. Het algemene oordeel is echter dat de schappen nog uitvoeriger aandacht moeten besteden aan de beschrijving van de mate waarin het beleid aan de hand van de resultaten al dan niet wordt aangepast.

4.8 Tussenconclusie

De schappen rapporteren allemaal over hun bestuur en de interne organisatie, het gevoerde beleid, de ondernomen activiteiten en - op één schap na - de relaties die zij hebben met andere organisaties. Het is echter zo dat op de punten effecten/gevolgen en de terugkoppeling van deze effecten naar beleid waar (ondanks een goede verbetering bij meerdere schappen) bijna de helft van de schappen geen of onvoldoende aandacht aan heeft besteed. Deze punten zijn essentieel om een volledig en goed beeld te krijgen van de prestaties en de aanpak van de schappen. Het is daarom ook essentieel dat er een verdere verbetering door de schappen op deze punten plaatsvindt.

5. Jaarverslagen 2008 versus jaarverslagen 2007

5.1 Inleiding

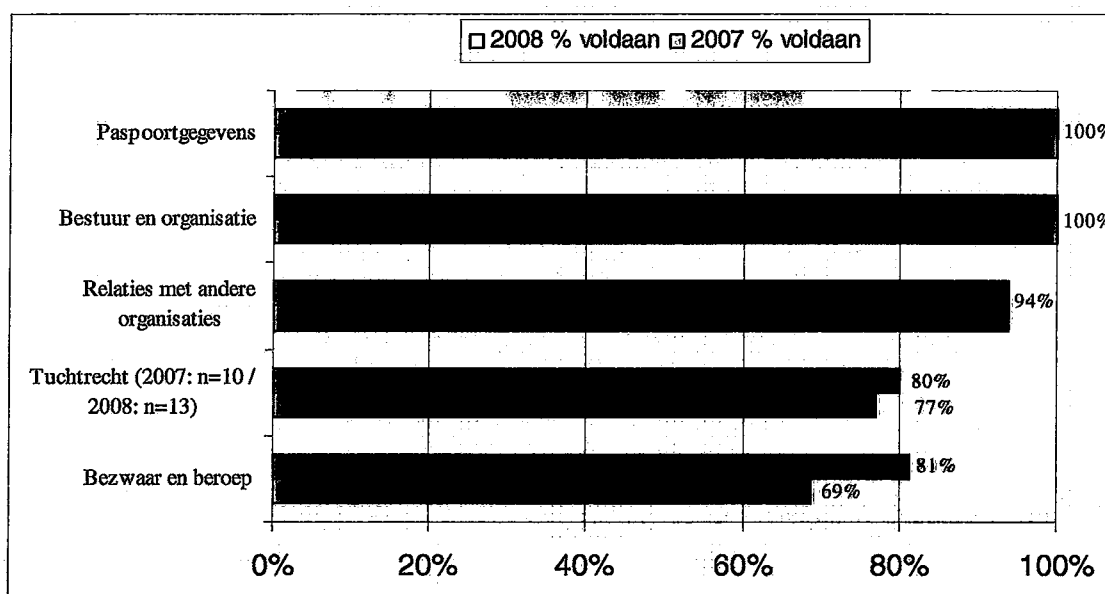
In deze paragraaf wordt in het kort de beoordeling van de jaarverslagen 2008 op alle aandachtspunten (met uitzondering van de onderwerpen in het kader van de Principes van goed schapsbestuur) neergezet. Deze beoordeling wordt naar hoofdonderwerp weergegeven. Aan de hand van grafieken wordt tevens aangegeven in hoeverre de schappen (in vergelijking met de jaarverslagen 2007) in het jaarverslag 2008 over de verschillende aandachtspunten hebben gerapporteerd. Deze paragraaf wordt afgesloten met een tussenconclusie.

5.2 Algemeen

Volgens de lijst met aandachtspunten moet het jaarverslag van een schap in ieder geval kort en bondig inzicht bieden in de volgende onderdelen:

- Paspoortgegevens (naam, jaar van instelling, juridische samenhang met andere schappen, e.d.);
- Bestuur en organisatie (informatie over de samenstelling van het bestuur en eventueel de commissie, de inrichting van de (administratieve) organisatie);
- (Financiële) relaties met andere organisaties (informatie aangaande eventuele (financiële) relaties met nationale of internationale organisaties opgenomen);
- Tuchtrecht;
- Bezwaar en beroep.

In de onderstaande figuur is de beoordeling van deze algemene onderwerpen grafisch weergegeven.

Figuur 5.1: Resultaten algemeen

Evenals in 2006 en 2007 hebben alle schappen in hun jaarverslag 2008 hun *paspoortgegevens* vermeld. Dit geldt ook voor het aandachtspunt *bestuur en organisatie*. Alle schappen hebben in de jaarverslagen 2008 informatie opgenomen over de

samenstelling van het bestuur en eventueel de commissie(s). De meeste schappen besteden ook ruim aandacht aan (de inrichting van) het secretariaat van het schap. Evenals het voorgaande verslagjaar besteden - op één schap na - alle schappen aandacht aan de *relaties* die zij hebben *met andere organisaties*.

Niet alle schappen hanteren *tuchtrecht*; hiermee is ten tijde van de herijking van de lijst met aandachtspunten rekening gehouden. Bij de scan is derhalve alleen gekeken naar de schappen die dit hanteren. Bij de beoordeling van de jaarverslagen 2007 is gebleken dat tien schappen tuchtrecht hanteren. Over het verslagjaar 2008 zijn veertien schappen⁸ aangemerkt als schap dat het tuchtrecht hanteert en dus hierover kon rapporteren. Van deze veertien schappen hebben drie schappen geen informatie opgenomen over het aantal (lopende) zaken in het kader van het tuchtrecht. De laatste twee schappen rapporteerden in het jaarverslag 2007 wel over dit punt. Van de schappen met tuchtrecht rapporteerden over het verslagjaar 2007 twee schappen niet of nauwelijks; over het verslagjaar 2008 betroffen het drie schappen.

Bij het aandachtspunt *bezwaar en beroep* is een lichte daling waarneembaar. In 2005 schonk nog maar 38 procent van de schappen in het jaarverslag aandacht aan de bezwaar- en beroepsprocedure. In 2007 was dit 81 procent van de schappen. Dit verslagjaar heeft 68 procent van de schappen informatie opgenomen over de bezwaar- en beroepsprocedures. Dit waren twee schappen minder dan over het verslagjaar 2007; deze twee schappen besteedden in tegenstelling tot het voorafgaande verslagjaar dit maal geen aandacht.

5.3 Beleidsverantwoording

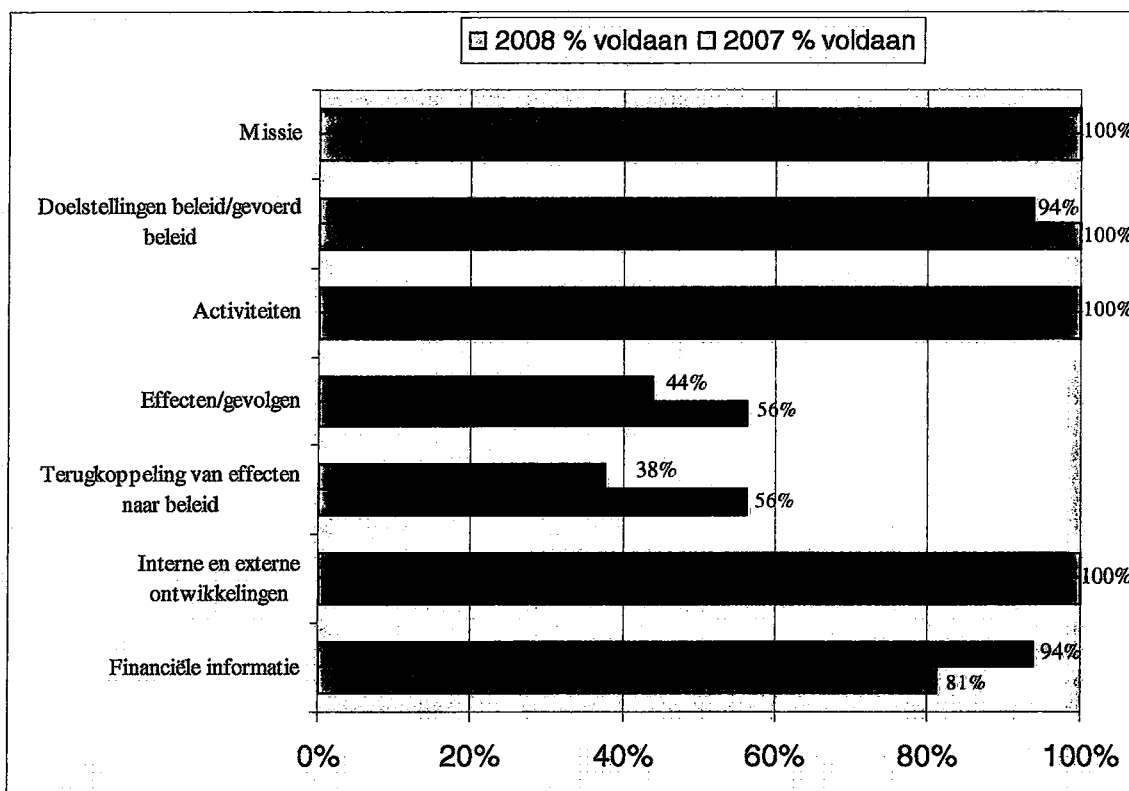
Onder beleidsverantwoording worden de volgende onderwerpen verstaan:

- Missie (informatie waar het schap voor staat en gaat);
- Doelstellingen beleid/gevoerd beleid (informatie over doelstellingen met termijnstelling);
- Activiteiten (concrete acties, projecten en/of werkzaamheden van het schap);
- Effecten/gevolgen (informatie over gevolgen van beleid en resultaten, mede in het licht van de beoogde doelstellingen);
- Terugkoppeling van effecten naar beleid (informatie over nieuwe maatregelen, indien de gewenste effecten niet worden gehaald);
- Interne en externe ontwikkelingen (informatie over belangrijke ontwikkelingen binnen het schap, de betrokken sector en haar omgeving);
- Financiële informatie (informatie over financiële kerncijfers, ontleend aan de jaarrekening waaronder ook de kosten van het bestuur en het ondersteunende apparaat).

---

⁸ Geconstateerd is dat veertien schappen het tuchtrecht hanteren. Dit is inclusief het Productschap Vee en Vlees en het Productschap Pluimvee en Eieren. Deze twee schappen rapporteren bij wijze van één gezamenlijk jaarverslag. Voor deze rapportage wordt daarom voor de veertien schappen gesproken van dertien jaarverslagen.

In figuur 5.2 is de beoordeling van de jaarverslagen op deze onderwerpen weergegeven.

Figuur 5.2: Resultaten beleidsverantwoording

Vorig jaar (verslagjaar 2007) werd opgemerkt dat de jaarverslagen van de schappen ten aanzien van het onderwerp beleidsverantwoording verbeterd waren ten opzichte van het voorafgaande jaar (verslagjaar 2006). Deze verbetering heeft zich in het verslagjaar 2008 ook voortgezet. De jaarverslagen 2008 hebben ten opzichte van de jaarverslagen 2007 een verdere verbetering - op de punten waar dit mogelijk was - laten zien. Op het punt '*financiële informatie*' is echter een achteruitgang geconstateerd. Vorig jaar hadden op één schap na alle schappen een helder overzicht van de financiën opgenomen in hun jaarverslag. Over de jaarverslagen 2008 is geconstateerd dat drie schappen of geen financieel overzicht hadden dan wel een te summier financieel overzicht hadden opgenomen. Van belang is dat men aan de hand van het financieel overzicht een beeld kan vormen over de bestedingen. Tevens moet hieraan ontleend kunnen worden wat de kosten van het bestuur en het secretariaat zijn. Bij deze drie schappen was dit niet het geval.

Evenals in vorig verslagjaar hebben alle schappen hun *missie* verwoord in het jaarverslag. Dit geldt ook voor de onderdelen *activiteiten* en *in- en externe ontwikkelingen*. In tegenstelling tot 2007 hebben alle schappen in hun jaarverslag 2008 aandacht besteed aan hun *doelstellingen* en *gevoerde beleid*.

Het vermelden van de *effecten en gevolgen van het beleid* vertoont - zoals eerder vermeld - ten opzichte van de verslagjaren 2006 en 2007 een stijging. Dit geldt overigens ook voor het aandachtspunt *terugkoppeling van effecten naar beleid*. Ondanks deze stijging dient bijna de helft van de schappen echter nog (meer) aandacht te besteden aan deze twee onderdelen.

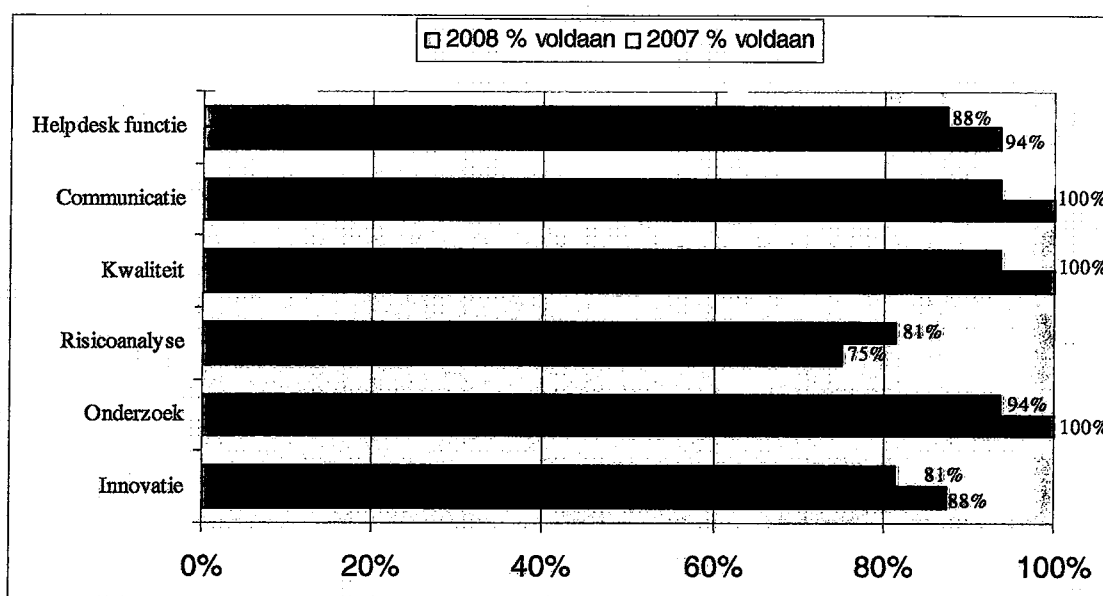

5.4 Product en dienst

Het begrip 'product en dienst' omvat in de scan de volgende aandachtspunten:

- Helpdesk functie (eerste lijnadvisering aan bedrijfsgenoten);
- Communicatie (informatie over o.a. voorlichtings- en promotiecampagnes);
- Kwaliteit;
- Risicoanalyse;
- Onderzoek;
- Innovatie.

De bevindingen staan vermeld in figuur 5.3.

Figuur 5.3: Resultaten product en dienst

De meeste schappen hebben voldoende aandacht gegeven aan de bovengenoemde punten. Ten opzichte van 2007 hebben (met uitzondering van het aandachtspunt *risicoanalyse*) meer schappen aandacht besteed aan de bovengenoemde aandachtspunten. Van de vier schappen die in het verslagjaar 2008 geen informatie opnamen over risicobeoordelingen en/of risicobeheersing van (onderdelen van) de desbetreffende sectoren, had één schap in het jaar 2007 wel de desbetreffende informatie opgenomen.

In de jaarverslagen over 2000 en 2005 schonk maar 11 procent respectievelijk 31 procent van de schappen aandacht aan de *helpdeskfunctie* die zij uitoefenen. In 2006 steeg dit percentage naar 63 procent. In het verslagjaar hebben - op één schap na - alle schappen vermeld hoe zij hun rol als helpdesk (voor de bedrijfsgenoten) invullen. Hiermee wordt duidelijk dat de schappen steeds meer aandacht besteden aan het contact met de stakeholders (in het bijzonder de bedrijfsgenoten). Dit is ook te merken aan het aandachtspunt '*communicatie*'. Alle schappen hebben in het jaarverslag 2008 duidelijk weergegeven hoe zij communiceren met de stakeholders. In de jaarverslagen komen meer verwijzingen naar overige bronnen (internet, brochures e.d.) waar nadere informatie kan worden gevonden over relevante onderwerpen. Dit jaar hebben ook meer schappen een

populaire (verkorte) versie van het jaarverslag voor de verschillende stakeholders uitgebracht.

Ook over de onderdelen *kwaliteit* en *onderzoek* hebben alle schappen in het jaarverslag 2008 aandacht besteed. Informatie over toegepaste kwaliteitsnormen -en systemen in de desbetreffende sectoren komen in alle jaarverslagen ruim aan bod. Ook over de verschillende onderzoeken die zij hebben uitgevoerd dan wel die de schappen hebben laten uitvoeren door andere organisaties, is in elk jaarverslag genoeg aandacht besteed. Net als in 2007 geven de meeste schappen ook melding van de verschillende vernieuwende vormen van productiewijze of arbeidsorganisatie (*innovatie*). In twee jaarverslagen is geen aandacht besteed aan dit onderwerp.

5.5 Arbeid

Voor wat betreft het onderdeel '*arbeid*' is in de jaarverslagen beoordeeld of er voldoende aandacht is geschonken aan:

- (Ontwikkelingen in) de arbeidsomstandigheden;
- Het sociale beleid;
- De situatie op de arbeidsmarkt;
- De scholing van werknemers en contacten/projecten met het reguliere (beroeps)onderwijs.

Alle schappen voldoen aan dit aandachtspunt⁹. Net als in de jaarverslagen over 2006 en 2007 hebben de schappen in het jaarverslag 2008 aandacht geschonken aan de factor arbeid. De meeste schappen rapporteren uitgebreid over projecten die zij uitvoeren op het gebied van arbeid. Aan het personeelsbeleid, scholing en opleidingen besteden vrijwel alle schappen in ruime mate aandacht.

5.6 Overige autonome taken in het algemeen belang

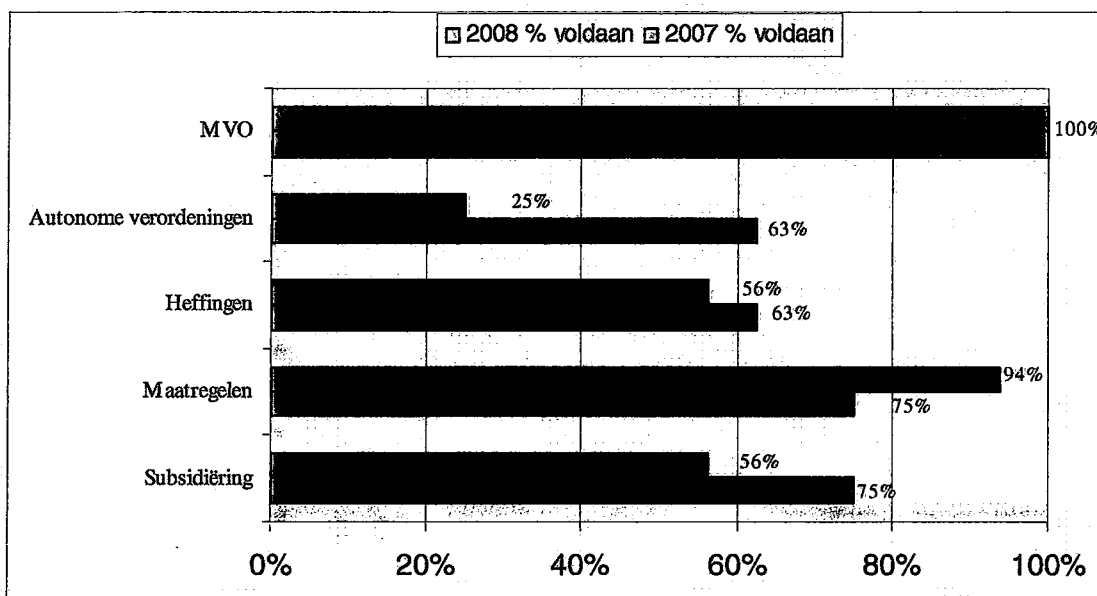
Onder de overige autonome taken in het algemeen belang worden de volgende aandachtspunten begrepen:

- Maatschappelijk verantwoord ondernemen;
- Autonome verordeningen;
- Heffingsverordeningen;
- Maatregelen (convenanten, beleidsregels, besluiten, overige wet- en regelgeving en steunmaatregelen);
- Subsidiëring.

---

⁹ Vanwege een honderd procent score op dit punt in de verslagjaren 2006 en 2007 is er geen grafiek opgenomen.

De resultaten zijn hieronder weergegeven.

Figuur 5.4: Resultaten overige autonome taken in het algemeen belang

In 2007 besteedden al alle schappen aandacht aan activiteiten/maatregelen in het kader van de 'People, Planet & Profit'-gedachte. Deze lijn werd door alle schappen in het verslagjaar 2008 voortgezet. In de jaarverslagen 2008 is met betrekking tot het onderwerp *maatschappelijk verantwoord ondernemen* door de schappen gerapporteerd over milieuaspecten in de desbetreffende sectoren alsook over maatregelen die genomen worden ter bevordering van de arbeidssituatie van de werknemer. Waar in het verslagjaar 2007 praktisch alle schappen aan het onderdeel *maatregelen* aandacht besteedden, is maar in driekwart van de jaarverslagen 2008 relevante informatie terug te lezen over (afgesloten) convenanten, besluiten, beleidsregels, steunmaatregelen en/of overige regelgeving.

Bij de beoordeling van de jaarverslagen 2007 werd duidelijk dat er ten opzichte van het voorafgaande jaar minder aandacht was geschonken aan de verordeningen, zowel de *autonome* als de *heffingsverordeningen*. Geconstateerd werd dat vele schappen geen (compleet) overzicht met de geldende verordeningen hadden opgenomen en dat een groot aantal schappen niet had aangegeven wat het doel, de wettelijke basis, de reikwijdte en eventueel de duur van de verordeningen zijn. In het verslagjaar 2008 is te merken dat bijna de helft van de schappen die in 2007 niet voldeed aan de opname van informatie over de autonome verordeningen dit in het verslag 2008 wel heeft gedaan. Ondanks deze vooruitgang ontbreekt nog in zes jaarverslagen deze informatie. Bij het aandachtspunt heffingen is ook een lichte stijging waargenomen, maar zijn er nog vijf schappen die deze informatie in voldoende mate moeten opnemen. Een goed voorbeeld van de opname van de informatie over de autonome en heffingsverordeningen is terug te vinden in het jaarverslag 2008 van het Hoofdbedrijfschap Agrarische Groothandel.

Een stijging is te zien op het onderdeel *subsiëring*. Driekwart van de schappen heeft dit verslagjaar in ruime mate aandacht geschonken aan de verleende subsidies en aangegeven aan welke instanties deze subsidies zijn verleend. Een helder voorbeeld is – zoals al in subparagraaf 4.3 is vermeld – terug te vinden in het jaarverslag 2008 van het Productschap Diervoeder.

5.7 Activiteiten ten behoeve van andere overheden

Schappen kunnen ook nog activiteiten ten behoeve van andere overheden verrichten. Hierbij moet gedacht worden aan:

- Medebewindstaken;
- Adviseren van andere overheden;
- Uitvoering van Europese regelgeving.

De bovengenoemde activiteiten worden niet door alle schappen uitgevoerd. Om deze reden is bij de herijking van de lijst ermee rekening gehouden dat niet alle schappen hierover kunnen rapporteren. Voor zover mogelijk is dus nagegaan welke schappen deze activiteiten uitvoeren en of zij daadwerkelijk over deze activiteiten hebben gerapporteerd.

In absolute getallen is over de aandachtspunten *medebewindstaken* en *Europese regelgeving* een stijging van één schap geconstateerd ten opzichte van 2007 (acht schappen in plaats van zeven). Over het punt *adviserend* is in tien jaarverslagen informatie opgenomen. In het jaar 2007 waren dit er elf. Geconstateerd werd dat de meeste schappen die over deze punten informatie hebben opgenomen duidelijk over deze punten hebben gerapporteerd.

5.8 Tussenconclusies

De jaarverslagen zijn over het algemeen op de onderhavige punten verbeterd ten opzichte van het vorige verslagjaar. Op enkele punten is echter een teruggang waargenomen. De punten waar deze achteruitgang is waargenomen zijn *risicoanalyse, maatregelen, bezwaar en beroep* en de *financiële informatie*. Het meest opvallende is de daling bij het punt *financiële informatie*. Drie schappen hebben dit verslagjaar geen of te weinig informatie over de financiën opgenomen om zodoende een beeld te kunnen vormen van de effectiviteit van het beleid; vorig jaar was dit maar één schap. Voorts is met uitzondering van de financiële informatie op het hoofdonderwerp 'beleidsverantwoording' een duidelijke continuïteit te zien met een verbetering op de punten *effecten/gevolgen* en *terugkoppeling effecten*. De schappen hebben ook goede invulling gegeven aan de punten 'product en dienst'. Ten opzichte van 2007 is een positieve verbetering waarneembaar. Tot slot, werd vorig jaar nog geconstateerd dat de schappen in het jaarverslag 2007 duidelijk minder aandacht hadden geschonken aan de autonome- en heffingsverordeningen. De jaarverslagen 2008 zijn met betrekking tot deze twee punten over het algemeen verbeterd. Dit neemt echter niet weg dat een verdere verbetering op deze punten wenselijk is.

Tot slot wordt vermeld dat dit jaar vier schappen in hun jaarverslag 2008 over alle punten hebben gerapporteerd. Dit houdt in dat zij ook over de punten in het kader van de principes van goed schapsbestuur hebben gerapporteerd. Het betreffen het Bedrijfschap Afbouw, het Bosschap, het Hoofdbedrijfschap Ambachten en het Productschap Tuinbouw.

6. Conclusies

In deze scan zijn de jaarverslagen 2008 van de schappen beoordeeld en vergeleken met de jaarverslagen 2007 (en voor enkele punten ook met de jaren 2005 en 2000). In de voorgaande paragrafen zijn de resultaten zichtbaar gemaakt en zijn de belangrijkste waarnemingen in de tussenconclusies vermeld. De paragrafen waarin de resultaten zijn omschreven zijn hierbij gesplitst in:

- de onderwerpen waarover de schappen wettelijk verplicht zijn te rapporteren, dit zijnde de onderwerpen in het kader van de Principes van goed schapsbestuur;
- de zes onderwerpen die geacht worden essentieel te zijn voor de gemiddelde stakeholder (c.q. lezer van het verslag);
- alle onderwerpen zoals opgenomen in de lijst met aandachtspunten (exclusief de onderwerpen in het kader van de Principes van goed schapsbestuur).

Gelet op de afspraak dat de Code per 1 juli 2008 volledig geïmplementeerd moet zijn, dienen de schappen in de jaarverslagen 2008 voor het eerst te rapporteren over de onderwerpen in het kader van het goed schapsbestuur. Onderstaand worden niet alle tussenconclusies herhaald, maar worden de belangrijkste conclusies opgesomd.

- Ten aanzien van de Principes van goed schapsbestuur is geconstateerd dat het overgrote deel van schappen de hoogte en samenstelling van vergoedingen van de voorzitter en/of de bestuurders niet (volledig) heeft opgenomen in het jaarverslag. Voorts hebben niet alle schappen in het verslag melding gemaakt waar een overzicht van de bestuursleden (personele unies) gevonden kan worden. Ook over het gekozen stelsel van intern toezicht en de administratieve lasten hebben een aantal schappen niet gerapporteerd. Dit ondanks de afspraak van de schappen om met ingang van het verslagjaar 2008 over deze punten te rapporteren.
- Ten aanzien van de essentiële aandachtspunten is geconstateerd dat over vier van de zes essentiële aandachtspunten door praktisch alle schappen wordt gerapporteerd. Over de resterende twee punten 'effecten/gevolgen' en 'terugkoppeling van effecten' rapporteert - ondanks een goede verbetering bij meerdere schappen ten opzichte van het voorgaande verslagjaar - iets minder dan de helft van de schappen niet of onvoldoende. Deze punten blijven essentieel om een volledig en goed beeld te krijgen van de prestaties en de aanpak van de schappen.
- De jaarverslagen van 2008 zijn over het algemeen ten opzichte van 2007 verbeterd. Op de punten 'risicoanalyse', 'maatregelen', 'bezwaar en beroep' en de 'financiële informatie' is echter een daling geconstateerd.
- De schappen hebben in het jaarverslag 2008 duidelijk meer aandacht geschonken aan de autonome verordeningen en heffingsverordeningen. In het voorgaande jaar was juist een achteruitgang geconstateerd.
- Vier schappen hebben in hun jaarverslag 2008 over alle punten (inclusief de punten in het kader van de principes van goed schapsbestuur) gerapporteerd. Dit betreffen het Bedrijfschap Afbouw, het Bosschap, het Hoofdbedrijfschap Ambachten en het Productschap Tuinbouw.

Vervolgacties

De schappen die niet hebben voldaan aan de rapportage over de Principes van het goed schapsbestuur zullen door de Toezichtkamer per brief nadrukkelijk gewezen worden om in het vervolg deze informatie wel op te nemen. Aan de hand van de individuele resultaten zal voorts bezien worden met welke schappen gesprekken gevoerd dienen te worden. Deze gesprekken dienen om de schappen – daar waar zij in het jaarverslag nog niet of onvoldoende ingaan op één of meerdere van de geformuleerde aandachtspunten – duidelijk te maken hoe deze desbetreffende aandachtspunten in een volgend jaarverslag alsnog of in aangepaste vorm opgenomen kunnen worden.
